BOSNA-HERSEK

1-HARİTALAR

BOSNA-HERSEK'TEKİ ENTİTELER

BOSNA-HERSEK'TEKİ KANTONLAR

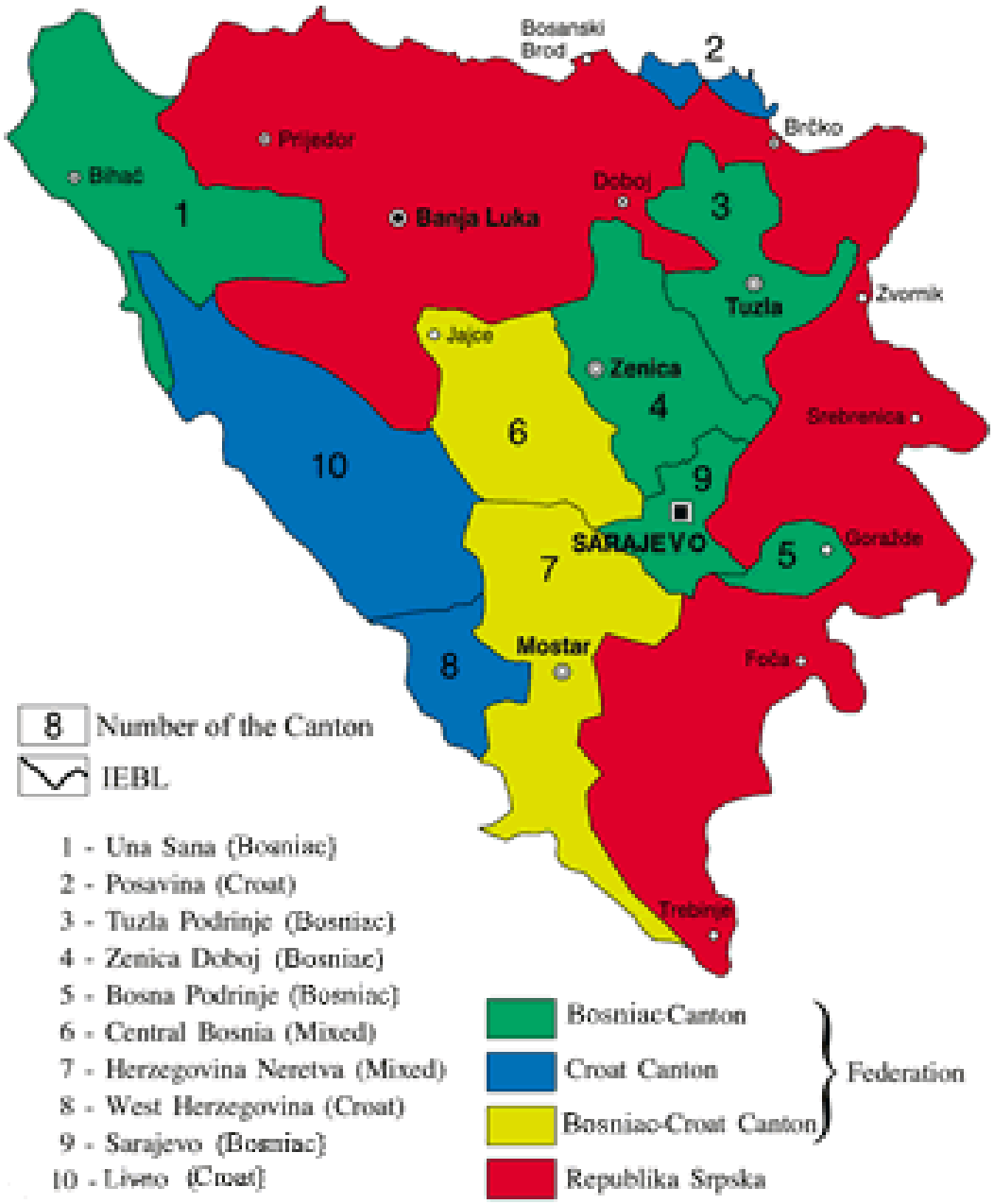

2-BAYRAK

3-DEVLET FORSU

4-TEMEL GÖSTERGELER

Resmi Adı :Bosna-Hersek (Bosna i Hercegovina) (BİH)

Başkenti : Saraybosna.

Resmi Dili : Boşnakça/Sırpça/ Hırvatça

Para Birimi : Konvertibl Mark (KM)

Zaman Ayarı : CET (Merkezi Avrupa Saat Dilimi, Türkiye-1)

5-COĞRAFİ GÖSTERGELER

Coğrafi Yeri : Güneydoğu Avrupa'da yer alan ülkeyi, kuzeyden ve doğudan Yugoslavya, batıdan Hırvatistan çevirmekte, Adriyatik Denizi'ne ise yalnızca 21 km'lik (Limanı olmayan) bir kıyısı bulunmaktadır.

Coğrafi Koordinatları : 16-20 doğu, 42-46 kuzey.

Yüzölçümü : 51. 209 km^2

(Dayton Barış Anlaşması sonrasında entitelerin yüzölçümleri**)**

Bosna Hersek Federasyonu	= 26.345 km^2	(% 51.46)
Sırp Cumhuriyeti (RS)	= 24.840 km^2	(% 48.52)
Brcko Bölgesi	= 12 km^2	(% 0,02)

Karasuları : 12 mil.

Denizleri : Ülkenin Adriyatik Denizi'ne çıkışı vardır.

Kara Sınırları : Toplam 1.459 km,
(Hırvatistan'la 932 km, Yugoslavya ile 606 km.)

Deniz Sınırları : 21 km.

Önemli Kentleri : Saraybosna ,Tuzla, Zenitza, Mostar, Biyelina, Doboy, Priyedor, Bihaç. Banya Luka,

İklim : Bosna-Hersek'te karasal iklim hakimdir. Hava sıcaklıkları, en sıcak aylar olan Temmuz-Ağustos'ta 30 dereceye kadar çıkarken, en soğuk günler ise, Aralık-Ocak aylarında yaşanmakta ve ısı -20 dereceye kadar düşmektedir. Genelde 4 mevsim bol yağış alan ülkede en yağışlı ay Haziran, (110-115 mm) en kurak ay ise Aralık'tır. (40-70 mm) Ülkenin güneybatı kesiminde ve Neretva vadisinde Akdeniz iklimi görülür. Bu bölgelerde meyve-sebze bahçeleri, üzüm bağları bulunmaktadır, Hayvancılık ise, ülkenin tümünde yapılmaktadır.

Başlıca Nehirleri : Una, Sana, Drina, Sava

Doğal Kaynaklar : Kömür, demir, boksit, manganez, ormanlar, bakır, krom, çinko, kurşun, tuz, barit, asbest, kaolin, alçı

Ekilebilir Toprak Oranı : % 14

Otlak-Meraların Oranı : % 20

Ormanlar ve Ağaçlık Alanın Oranı : % 39

Diğer Topraklar : % 27

Sulanabilen Arazi : 20 km^2

Doğal Afetler : Sık olan depremler.

6-DEMOGRAFİK GÖSTERGELER

Nüfus : 1991: 4.383.000 (savaş öncesi nüfus)
2000: 3.923.000
2001: 3.683.665
2002: 3.835.777

Toplam kadın sayısı : 1.892.432
Toplam erkek sayısı : 1.943.345

Doğum Oranı : 12,92 doğum/1000 kişi.

Ölüm Oranı : 7,87 ölüm/ 1000 kişi.

Bebek Ölüm Oranı : 25,17 ölüm/1000 canlı doğum.

Ortalama Yaşam Süresi: 71.9 yıl.

Erkekler için:69.2 yıl
Kadınlar için: 74.6 yıl

Nüfus Artış Oranı : % 3.1

Nüfusun Sektörel Dağılımı: İş gücü 1.026 milyon kişidir. Bunların % 44'ü sanayi ve madencilik, % 3,6'si tarım, % 7,4'ü inşaat ve % 45'i hizmetler sektöründe istihdam edilmektedir.

Net Göç Oranı : 25,92 göçmen/1000 kişi.

Nüfusun Etnik Dağılımı : Boşnak (Müslüman) : % 50
Sırp (Ortodoks) : % 32
Hırvat (Katolik) : % 15
Diğerleri : % 3

Dinler : İslam, Ortodoksluk, Katoliklik, Yahudilik.

Diğer Diller : Arnavutça, Türkçe.

Genel Nüfusun Okuma-Yazma Oranı : % 91

7- TARİHÇE

Bosna-Hersek'in ismindeki İlirya kökenli Bosna kelimesi, büyük bir olasılıkla Bosna ırmağından, ülkenin güney bölümünün adı olan Hersek ise 15. yy.'da kendine "Herceg" (Almanca Herzog=dük) ünvanını veren yerel bir derebeyinden gelmektedir. Ülke Avrupa kıtasının güneydoğu, Balkan yarımadasının ise kuzey köşesinde yer almakta ve toprakları üçgen biçiminde dağlık bir araziden oluşmaktadır.

MÖ 1. yy: Romalıların bugünkü B-H toprakları üzerinde hakimiyet kurması.

476 : Roma İmparatorluğu'nun yıkılması ve bölgenin Ostrogotların ve daha sonra Bizans'ın eline geçmesi.

650 : Hırvat ve Sırpların Balkanlara göç etmeleri (Bazı kaynaklar Hırvat ve Sırpların bugünkü İran'dan Balkanlara göç ettiklerini iddia etmektedir).

1102 : Bölgenin Macar hakimiyetine geçmesi.

1167-1180 : Bölgenin tekrar Bizans'ın kontrolüne geçmesi.

1180-1204 : Ban Kulin'in hakimiyeti.

1322-1353 : Ban Stephen Kotromanic'in egemenliği.

1353-1391 : Kral Stephen Tvrtko'nun egemenliği.

1366 : Osmanlıların Balkanlardaki ilk kazanımları.

1382-1386 : Osmanlıların Bulgaristan, Arnavutluk ve Sırbistan'da toprak kazanımları.

1389 : Kosova Meydan Savaşı.

1463 : Bosna'nın Fatih Sultan Mehmet tarafından fethedilerek Rumeli Eyaletine bağlı bir sancak statüsüyle Osmanlı İmparatorluğu'na katılması.

1483 : Osmanlıların Hersek'i fethi.

1492 : Engizisyon zulmünden kaçan Yahudilerin Balkanlara ve özellikle Bosna'ya yerleşmeleri.

1583 : Bosna'nın eyalet statüsü kazanması.

1699 : Karlofça Anlaşması (Habsburg İmparatorluğu'nun Macaristan'ı ele geçirmesi).

1789 : Fransız ihtilali ve Avrupa'da milliyetçilik akımlarının güçlenmesi.

1804 : Sırp soylularının Osmanlı yönetimine karşı ayaklanması.
1807 : Sırp otonomisinin kabulü.

1812 : Osmanlı yönetiminin Sırbistan üzerinde tekrar hakimiyet sağlaması.

1875 : Bosna'da dini çekişmelerin başlaması.

1878 : Osmanlı-Rus savaşını takiben yapılan Berlin Anlaşması hükümleri uyarınca Bosna'nın Avusturya-Macaristan yönetimine bırakılması.

1908 : Bosna'nın Avusturya tarafından ilhakı.

1912-1913 : Balkan savaşları.

1914 : Avusturya-Macaristan İmparatorluğu veliaht prensi Franz Ferdinand ve eşinin Saraybosna'da Gavrilo Princip adlı bir Sırp milliyetçisi tarafından öldürülmesi ve I. Dünya Savaşı'nın başlaması.

1918 : Bosna'nın I. Dünya Savaşı sonrası kurulan Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı'nın bir parçası olması.

1921 : Kral Alexander'in iktidarı ve ülke adının Yugoslavya (Güney Slavların Ülkesi) olarak değiştirilmesi.

1929 : Yugoslavya'da çok partili demokrasiye geçme çabaları, ancak başarılı olunamaması.

1941 : Bosna'nın Almanya tarafından ilan edilen "Bağımsız Hırvatistan"ın yönetimi altına girmesi. Almanya'nın kontrolü altındaki Hırvat milliyetçisi Üstaşelerin yönetimi ele geçirmesi. Partizan ve

Çetniklerin (Sırp milliyetçisi) Almanya'ya ve Üstaşe yönetimine karşı direniş başlatmaları.

1945 : Josip Broz Tito'nun yeni Yugoslavya'yı kurması, İkinci Dünya Savaşı'nın sonu.

1948 : Tito ve Stalin arasındaki anlaşmazlık neticesinde Yugoslavya'nın Kominform'dan ihraç edilmesi.

1974 : YFSC'de Müslümanlara etnik statü tanınması.

1980 : Tito'nun ölümü.

1990 : Slobodan Miloşeviç'in Sırbistan Cumhurbaşkanlığı'na seçilmesi.

1991 : Slovenya ve Hırvatistan'ın Yugoslavya'dan ayrılması, Belgrad tarafından kontrol edilen Yugoslav Ordusu'nun bu ülkelere saldırması. Birleşmiş Milletler' in eski Yugoslavya'ya silah ambargosu uygulaması.

1992 : Referandum akabinde B-H' in bağımsızlık ilan etmesi, buna karşılık Bosnalı Sırpların da Republika Srpska' yı ilanı, ülke içi çatışmaların başlaması. BM'nin Hırvatistan'daki çatışmaların Bosna-Hersek'e yayılmasını önlemek amacıyla UNPROFOR Karargahı'nı Saraybosna' ya yerleştirmesi.

1993 : B-H'in etnik temeller çerçevesinde kantonlara ayrılmasını öngören Vance-Owen planının Bosnalı Sırplar tarafından reddedilmesi.

Boşnaklar ve Hırvatlar arasında çatışmaların başlaması.

NATO uçaklarının BM'nin uçuş yasağını uygulamaya koyması.

BM Güvenlik Konseyi'nin Boşnaklar için 6 güvenlikli bölge ilan etmesi.

1994 : Hırvatlar ve Boşnakların, aralarındaki çatışmaları sona erdiren anlaşmayı imzalamaları.

NATO'nun Bosnalı Sırplara geri çekilmeleri hususunda ültimatomu.

50 uçağın katılımı ile NATO'nun Bosna Sırp Yönetimi'nin askeri havaalanlarını bombalaması.

1995 : Boşnak ve Hırvat güçlerinin Sırpların kontrolündeki Orta ve Doğu Bosna'da ilerlemeleri.

NATO'nun artan hava saldırıları sonucu tarafların ateşkesi kabulü.

14 Aralık'ta Paris'te "Dayton Barış Anlaşması"nın imzalanması ve Bosna-Hersek Devletinin kurulması.

BM Güvenlik Konseyi'nin barış gücü faaliyetlerini NATO'ya devretmesi.

Dayton Barış Anlaşması'nın askeri yönlerini uygulamak amacıyla NATO liderliğinde 60.000 kişilik IFOR'un (Implementation Force) ülkeye yerleştirilmesi.

1996 : IFOR'un yerini daha az personele sahip SFOR'un (Stabilization Force, halen 17.700 kişi) alması.

Dayton Barış Anlaşması'nın sivil yönlerini uygulamakla yükümlü Yüksek Temsilcilik Ofisi'nin (OHR-Office of High Representative) faaliyete geçmesi.

Bosna-Hersek'in ilk üçlü Başkanlık Konseyi üyelerinin seçimle göreve gelmesi: Alija İzetbegovic (Boşnak üye), Kresimir Zubak (Hırvat üye), Momcilo krajisnik (Sırp üye).

1997 : 4 Şubat: Statüsü Dayton Barış Anlaşmasıyla düzenlenmemiş olan ihtilaflı Brcko Bölgesi'nin uluslar arası yönetime devredilmesi.

1998 : 22 Haziran: Bosna-Hersek'in para birimi Konvertibl Mark (KM)'ın yürürlüğe girmesi

2001 : Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza mahkemesi tarafından aranan sanıklardan, Slobodan Milsevic'in, Bosna-Hersek, Kosova ve Hırvatistan'daki suçlarla ilgili olarak yargılanmak üzere, Mahkemeye teslim edilmesi (Milosevic'in mahkemesi halen sürmektedir).

8-SİYASİ YAPI

Bosna-Hersek Devletinin yapısı 1992-95 yılları arasında cereyan eden iç savaşı sona erdiren Dayton Barış Anlaşmasıyla (DBA) belirlenmiş olup ülke Bosna-Hersek Federasyonu (Federasyon da kendi içinde 10 Kantona ayrılmıştır) ve Sırp Cumhuriyeti (Republika Srpska-RS) olarak iki entiteye (devletçiğe) ve bir küçük özerk bölgeye (Brcko) bölünmüştür.

Her entitenin siyasi ve ekonomik yapılanması birbirinden farklıdır. Bosna-Hersek Cumhuriyeti, Hırvatistan Cumhuriyeti ve Yugoslav Federal Cumhuriyeti'nin yanısıra, AB, Fransa, Federal Almanya, Rusya Federasyonu, İngiltere ve ABD temsilcilerinin de gözlemci olarak imzaladıkları Dayton Barış Anlaşması bir ana metin ile 11 ekten oluşmakta ve sivil ve askeri alanlarda düzenlemeler içermektedir. Anlaşmanın askeri yönlerinin uygulanması ilk bir yıllık süre için IFOR (Implementation Force) adı altında NATO liderliğinde, bazı NATO dışı ülkelerin de katılımıyla oluşturulan yaklaşık 60.000 kişilik kuvvetin sorumluluğuna verilmiştir.

Bir yıllık görev süresi 20 Aralık 1996'da biten bu kuvvetin yerini daha az personele sahip SFOR (Stabilization Force) almıştır. Ülkemiz her iki kuvvete de Zenica'da konuşlanmış bulunan bir Tugay ile katılmıştır. 2001 yılı sonu itibarıyle SFOR'daki asker sayısı 17.700'e, Türk Tugayı ise Tabur düzeyine indirilmiştir.

8-9 Aralık 1995 tarihlerinde Londra'da düzenlenen Barışı Uygulama Konferansı'nda Dayton Barış Anlaşması'nın imzalanmasıyla Uluslararası Eski Yugoslavya Konferansı'nın (ICFY) başlıca hedeflerine ulaşılmış olduğu ve barışın uygulanmasından sorumlu olacak yeni bir yapıya ihtiyaç duyulduğu tesbit edilerek, ICFY'nin yerini almak üzere Londra Konferansı'na katılan tüm devletlerin, Uluslararası Örgütlerin ve Kuruluşların katılımıyla bir Barışı Uygulama Konseyi'nin (Peace Implementation Council-PIC) kuruluşuna karar verilmiş, Konseye siyasi yönlendirmede bulunmak üzere de bir Yönlendirme Kurulu (Steering Board-SB) kurulmuş ve üyeleri belirlenmiştir. Türkiye Yönlendirme Kurulu'nda İslam Konferansı Örgütü'nü temsilen yer almaktadır.

Anlaşmanın sivil yönlerinin uygulanması "Yüksek Temsilcilik"in (Office of the High Representative) sorumluluğundadır. Yüksek Temsilcilik görevini halen İngiliz Liberal Demokrat Partinin eski lideri Paddy Ashdown, yardımcılıklarını ise ABD'li Ralph Johnson ve Alman Matthias Sonn yürütmektedir. Saraybosna'daki Yüksek Temsilcilik Ofisi'nde ülkemizden de Dışişleri Bakanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü mensubu kişiler görev yapmaktadır.

9-İDARİ YAPI

Bosna-Hersek Devletinin yapısı 1992-95 yılları arasında meydana gelen iç savaşı sona erdiren Dayton Barış Anlaşmasıyla (DBA) belirlenmiş olup ülke Bosna-Hersek Federasyonu (Federasyon da kendi içinde 10 Kantona ayrılmıştır) ve Sırp Cumhuriyeti (Republika Srpska-RS) olarak iki entiteye (devletçiğe) ve bir küçük özerk bölgeye (Brcko) bölünmüştür. Her entitenin siyasi ve ekonomik yapılanması birbirinden farklıdır. Bosna-Hersek Cumhuriyeti, Hırvatistan Cumhuriyeti ve Yugoslav Federal Cumhuriyeti'nin yanı sıra, AB, Fransa, Federal Almanya, Rusya Federasyonu, İngiltere ve ABD temsilcilerinin de gözlemci olarak imzaladıkları Dayton Barış Anlaşması bir ana metin ile 11 ekten oluşmakta ve sivil ve askeri alanlarda düzenlemeler içermektedir. Anlaşmanın askeri yönlerinin uygulanması ilk bir yıllık süre için IFOR (Implementation Force) adı altında NATO liderliğinde, bazı NATO dışı ülkelerin de katılımıyla oluşturulan yaklaşık 60.000 kişilik kuvvetin sorumluluğuna verilmiştir. Bir yıllık görev süresi 20 Aralık 1996'da biten bu kuvvetin yerini daha az personele sahip SFOR (Stabilization Force) almıştır. Ülkemiz her iki kuvvete de Zenica'da konuşlanmış bulunan bir Tugay ile katılmıştır. 2001 yılı sonu itibarıyle SFOR'daki asker sayısı 17.700'e, Türk Tugayı ise Tabur düzeyine indirilmiştir.

8-9 Aralık 1995 tarihlerinde Londra'da düzenlenen Barışı Uygulama Konferansı'nda Dayton Barış Anlaşması'nın imzalanmasıyla Uluslararası Eski Yugoslavya Konferansı'nın (ICFY) başlıca hedeflerine ulaşılmış olduğu ve barışın uygulanmasından sorumlu olacak yeni bir yapıya ihtiyaç duyulduğu tespit edilerek, ICFY'nin yerini almak üzere Londra Konferansı'na katılan tüm devletlerin, Uluslararası Örgütlerin ve Kuruluşların katılımıyla bir Barışı Uygulama Konseyi'nin (Peace Implementation Council-PIC) kuruluşuna karar verilmiş, Konseye siyasi yönlendirmede bulunmak üzere de bir Yönlendirme Kurulu (Steering Board-SB) kurulmuş ve üyeleri belirlenmiştir. Türkiye Yönlendirme Kurulu'nda İslam Konferansı Örgütü'nü temsilen yer almaktadır.

Anlaşmanın sivil yönlerinin uygulanması "Yüksek Temsilcilik"in (Office of the High Representative) sorumluluğundadır. Yüksek Temsilcilik görevini halen İngiliz Liberal Demokrat Partinin eski lideri Paddy Ashdown, yardımcılıklarını ise ABD'li Ralph Johnson ve Alman Matthias Sonn yürütmektedir. Saraybosna'daki Yüksek Temsilcilik Ofisi'nde ülkemizden de Dışişleri Bakanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü mensubu kişiler görev yapmaktadır.

Dayton Barış Anlaşması ile Bosna-Hersek Devleti, işlemesi güç, çok karmaşık bir siyasi yapıya büründürülmüş ve verimli çalışmaktan uzak hantal bir yasama, yürütme ve yargı düzeni oluşmuştur.

Milli Gün : Bağımsızlık günü 1 Mart,
RS Cumhuriyet günü 9 Ocak,
F-BH Cumhuriyet günü 25 Kasım.

Resmi Tatil Günleri: Yılbaşı, Ortodoks ve Katolik noelleri ve paskalyalar, İslami bayramlar, Sabbat günü. Cumartesi ve Pazar günleri

Oy Verme Hakkı Yaşı: 18 yaşını dolduran herkes.

Anayasa ve Kabul Günü : Dayton Anlaşması'nın 4. maddesidir ve 14 Aralık 1995'te kabul edilmiştir.

Seçimler : En son olarak 05 Ekim 2002'de yapılmıştır.

Seçmen Sayısı : 2.342.141 (2002)

Oy kullanan : 1.298.827 % 55,5

A-BOSNA-HERSEK DEVLETİ ORTAK KURUMLARI

Bosna-Hersek Cumhurbaşkanlığı Konseyi

Bosna-Hersek Bakanlar Kurulu

Bosna-Hersek Parlamentosu

Bosna-Hersek Temsilciler Meclisi

Bosna-Hersek Halklar Meclisi

B-BOSNA-HERSEK FEDERASYONU (BHF) KURUMLARI

BH Federasyonu Boşnaklar ve Hırvatlar arasında 31 Mart 1994 tarihinde imzalanan Washington Anlaşması ile kurulmuştur. Federasyon içindeki 10 kanton nüfus yapılarına göre "Hırvat yoğun", "Boşnak yoğun" veya "etnik olarak karışık" kantonlar olarak ayrılmışlardır. Buna göre Federasyon bünyesinde 5 Boşnak yoğun, 3 Hırvat yoğun ve 2 karışık kanton bulunmaktadır. Her kantonun kendi seçmenlerince doğrudan seçilen bir Başkanı ve Meclisi bulunmaktadır. Kanton

meclislerinin üye sayısı her kantonun nüfusuna göre değişmektedir. Kanton Meclisleri, Başkan tarafından önerilen Kanton Başbakanını ve Hükümetini onaylamaktadır.

BH Federasyonundaki Kantonlar şunlardır :

1. Una-Sana Kantonu (B)
2. Posavina Kantonu (H)
3. Tuzla Kantonu (B)
4. Zenica-Doboj Kantonu (B)
5. Bosna-Podrinje Kantonu (B)
6. Merkez Bosna Kantonu (K)
7. Hersek-Neretva Kantonu (K)
8. Batı Hersek Kantonu (H)
9. Saraybosna Kantonu (B)
10. Livno Kantonu (H)

(B): Boşnak yoğun; (H): Hırvat yoğun; (K): Karışık

Kanton meclislerinin ve hükümetlerinin üzerinde "Bosna-Hersek Federasyonu Temsilciler Meclisi" ve "Bosna-Hersek Federasyonu Halk Meclisi" adıyla iki kanattan oluşan Bosna-Hersek Federasyonu Parlamentosu ve Bosna-Hersek Federasyonu Hükümeti yer almaktadır.

Bosna-Hersek Federasyonu Başkanlığı

Bosna-Hersek Federasyonu Bakanlar Kurulu

Bosna-Hersek Federasyonu Parlamentosu

Bosna-Hersek Federasyonu Temsilciler Meclisi

Bosna-Hersek Federasyonu Halklar Meclisi

C-(RS) REPUBLIKA SRPSKA (SIRP CUMHURİYETİ) KURUMLARI

RS Başkanı

RS Bakanlar Kurulu

RS Ulusal Meclisi

13-EKONOMİK GÖSTERGELER

GSMH	: 1999: 4,5 milyar $ 2000: 4,6 milyar $ 2001: 5.1 milyar $
GSMH'nin Sektörel Dağılımı	:Tarım % 19, sanayi % 23, hizmetler % 58.
KİŞİ BAŞI GELİR	: 1999: 1.062 $ 2000: 1.124 $ 2001: 1.197 $
BÜYÜME HIZI	: 1999: % 15 2000: % 5,8 2001: % 6 (Dünya Bankası Tahmini)
ENFLASYON ORANI	: 1999: % 3,1 2000: % 4,7 2001: % 4,8
İŞSİZLİK ORANI	: % 40
DIŞ BORÇ	: 1999: 2,183 milyar $ 2000: 2,052 milyar $
DÖVİZ REZERVİ	: Brüt: 866 milyon DM Net: 695 milyon DM
TOPLAM İHRACAT	: 2000: 1,089 milyar $ 2001: 1,093 milyar $
TOPLAM İTHALAT	: 2000: 3,107 milyar $ 2001: 2,996 milyar $
EKONOMİK BÜYÜME	

Bosna-Hersek Devleti, 1992-95 yılları arasındaki iç savaşı sona erdiren Dayton Anlaşmasıyla Bosna Hersek Federasyonu ve Sırp Cumhuriyeti (Republika Srpska) olarak iki entiteye (devletçiğe) ve bir küçük özerk bölgeye (Brcko) bölünmüş olup her entitenin siyasi ve ekonomik yapılanması, dolayısıyla da mevzuatı birbirinden farklıdır. Ülkenin bütününde tek bir ekonomi ve ticaret alanı (single economic space), tek bir gümrük idaresi ve tek bir ekonomi mevzuatı oluşturulması için çalışmalar devam etmektedir. Savaştan sonraki yıllarda büyük ölçüde uluslararası yardımlara bağlı olarak hızlı bir artış gösteren ülke GSMH'si, 2001 yılı içerisinde de büyümesini devam ettirmiş, ülkenin sanayi malları üretimi savaş öncesinin % 40'ına, ihracatın ithalatı karşılama oranı % 35'e ulaşmıştır.

PARA BİRİMİ

Resmi para birimi Konvertibl Mark (KM) olup, günlük hayatta EURO' da yaygın olarak kullanılmaktadır. Daha önce sabit kur sistemiyle Alman Markına bağlanan KM, (1 KM=1 DEM) 2002 başından itibaren Euro'ya endekslenmiştir. (1 Euro=1,95583 KM) BiH KM'si Avusturya, Hırvatistan, Almanya, Macaristan, Slovenya, İsviçre, Çek Cumhuriyeti, Slovakya ve Türkiye Merkez Bankaları tarafından konvertible olarak işlem görmektedir.

KUR ORANLARI EURO =1.95583 KM

TARIMSAL ÜRETİM

Dağlık ve ormanlık yapısı nedeniyle tarıma elverişli arazisi olmamakla birlikte, Kuzey Posavino bölgesindeki tarımsal potansiyel küçük yiyecek işleme endüstrisini destekleyebilecek boyuttadır. (Buğday, mısır, meyve, sebze)

MADENLER

Ülke doğal kaynaklar açısından çok zengin değildir. Ancak, demir, kömür, boksit, civa, asbest, tuz ve manganez yataklarına sahiptir.

SANAYİ

Çelik, kömür, demir cevheri, kurşun, boksit,çinko,nikel, binek taşıtlar, tekstil, tütün, mobilya,

DIŞ TİCARET

İthalat ve İhracat Verileri *(milyon ABD $)*

	1997	1998	*Değ %*	1999	*Değ %*	2000	*Değ. %*	2001	*Değ. %*
İhracatı	277	679	***145***	800	***17,8***	1.035	***29,3***	1.093	***5,6***
İthalatı	1.826	2.854	***56***	2.854	***0***	2.908	***1,89***	2.996	***3,0***
İhr/İth	*0.15*	*0.24*		*0.28*		*0.35*		*0.36*	

2001 Yılı Dış Ticaretinin Ülkelere Göre Dağılımı (milyon ABD $)

İhracatı			İthalatı		
Ülke	***Değer***	***%***	***Ülke***	***Değer***	***%***
İtalya	235	***21.5***	Hırvatistan	474	***15.8***
Yugoslavya	201	***18.4***	İtalya	422	***14.1***
Almanya	149	***13.6***	Slovenya	411	***13.7***
Hırvatistan	107	***9.8***	Almanya	333	***11.1***
İsviçre	105	***9.6***	Yugoslavya	218	***7.3***
Slovenya	78	***7.1***	Avusturya	176	***5.8***
Avusturya	37	***3.4***	Macaristan	143	***4.8***
ABD	10	***0.9***	İsviçre	93	***3.1***
Fransa	10	***0.9***	ABD	62	***2.1***
İngiltere	7	***0.6***	Çek Cum.	47	***1.5***
Makedonya	6	***0.5***	Fransa	43	***1.4***
Türkiye	5	***0.5***	Hollanda	29	***0.9***
Hollanda	3	***0.3***	Polonya	28	***0.9***
Polonya	3	***0.3***	Türkiye	26	***0.8***
Diğer	137	***12.5***	Diğer	491	***16.3***
T o p l a m	***1.093***	***100***	***T o p l a m***	***2.996***	***100***

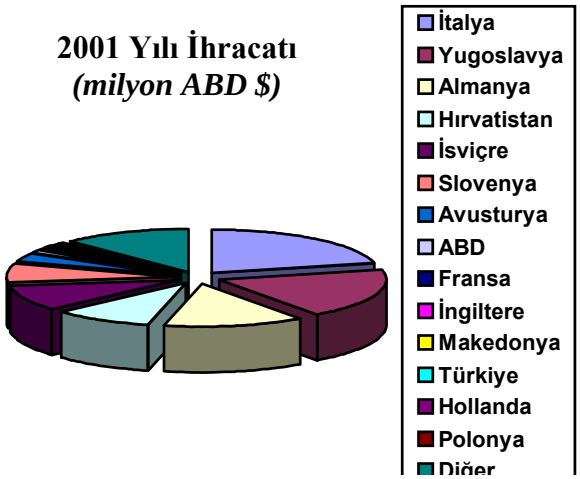

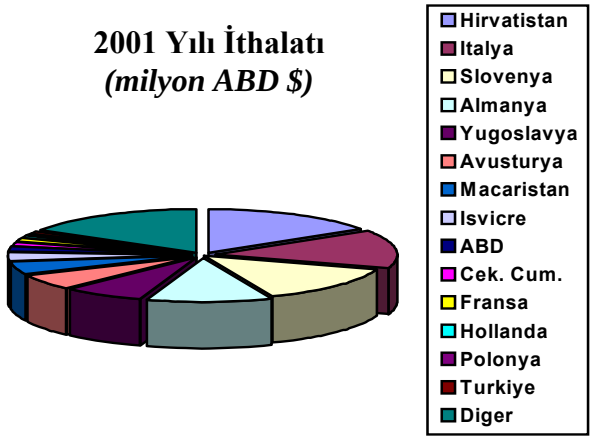

2001 Yılı Dış Ticaretinin Sektörel Dağılımı (milyon ABD $)

İhracat			**İthalat**		
Ürün	***Değer***	***%***	***Ürün***	***Değer***	***%***
Tarım	*21,92*	***2.0***	Tarım	143,1	***4,8***
Maden	*11,9*	***1.0***	Maden	9,4	***0,3***
Sanayi	*1.004*	***91.8***	Sanayi	2.761,5	***92,1***
-Demir-çelik	*247,8*	***22,7***	*-Makina*	*576,1*	***19,2***
-Tekstil	*236,2*	***21,6***	*-Gıda*	*486,7*	***16,2***
-Orman ürün.	*185,8*	***17,0***	*-Kim. ürün.*	*327,5*	***10,9***
-Makina	*86,9*	***7,9***	*-Tekstil*	*226,3*	***7,5***
-Deri ve ürünl.	*83,2*	***7,7***	*-Petrol ve ürünl.*	*222,8*	***7,4***
-Gıda	*80,5*	***7,3***	*-Metaller*	*215,3*	***7,2***
-Kimya	*21,7*	***2,0***	*-Taşıt araç.*	*192,7*	***6,4***
-Kağıt	*9,9*	***0,9***	*-Metal dışı ürün.*	*166,7*	***5,5***
Diğer	*55,2*	***5,0***	Diğer	82,0	***2,7***
T o p l a m	***1.093***	***100***	***T o p l a m***	***2.996***	***100***

YABANCI SERMAYE

Ülke	***Firma İsmi***	***Sektörü***	***Sermaye Miktarı (Milyon DEM)***
Kuveyt	BH Steel Company	Demir-Çelik Üretimi	179,785
Yunanistan	Coca-Cola	Meşrubat Üretimi	75
Almanya	Heidelberg Zement	Çimento Üretimi	55
BAE	Bosnia Bank Int.	Bankacılık	50

Slovenya	Merkator	Alış-Veriş Merkezi	48
Almanya	Volkswagen	B. Arabası Montajı	48
Hırvatistan	Zagrebacka Banka	Bankacılık	40
Avusturya	Lukavac Cement	Çimento Üretimi	35
Türkiye	Turkish Ziraat Bank	Bankacılık	30
Kuveyt	Unitic	Genel Ticaret	18,819
Hollanda	Euromedic	İlaç	16
Avusturya	Raiffeisen Bank	Bankacılık	13
Litvanya	Ukio Investment Bank	Aluminyum Üretimi	10,250
Avusturya	Volksbank	Bankacılık	10
Türkiye	Kombassan	Süt-Süt Mam. Üret.	7
Slovenya	Banka Domzale	Bankacılık	6,2
Malezya	Int. Commercial Bank	Bankacılık	5,158
Litvanya	Balkan Inv. Bank	Bankacılık	5
Türkiye	Kvin Maya	Maya Üretimi	5
İsviçre	Zepter Holding	Genel Ticaret	4,699
Almanya	Messer	Doğalgaz Dağıtımı	4,6
Norveç	Norfıs - Blagaj	Balıkçılık	4,161
Hırvatistan	Lura	Süt-Süt Mam. Üret.	3,9
Hırvatistan	Jamnica	Maden Suyu Üretimi	3,5
Türkiye	Kent Elit	Bisküvi-gofret Üret.	3
Slovenya	Union Pıvovarna	Bira-Meşrubat	2,5
İtalya	Intest-Sba	Finansman	1,7

14- BOSNA-HERSEK'TE YATIRIM ORTAMI VE YATIRIM İMKANLARI

I. YATIRIM ORTAMI

1992-1995 yılları arasındaki iç savaşta ekonomik gücünü % 85-90 oranında yitirmiş ve 2 milyonu aşkın nüfusu yerinden edilmiş olan ülkede, gerek nüfusun azlığı ve gelir seviyesinin düşük olması, gerekse ülkede yatırımcı ve işadamlarına gerçek anlamda güven verecek istikrarlı bir ortamın olmayışı, ayrıca ülkenin geleceği konusundaki spekülasyonların devam etmesi nedeniyle, yabancı sermaye girişi istenilen seviyede gerçekleşmemiştir.

Diğer Güneydoğu Avrupa Ülkelerinde olduğu gibi, Bosna-Hersek'in de yabancı yatırımcılara sunduğu bazı avantajlar vardır:

1. **Coğrafi Konumu:** Güneydoğu Avrupa, Avrupa Birliği ve Avrasya Bölgesi arasında stratejik bir konuma sahiptir.
2. **EB Erişimi:** Ab, Bosna-Hersek'e tek taraflı ticari taviz uygulamakta olup, bu ülke menşeli ürünler, AB'ne kota ve ürün kısıtlaması olmaksızın ve gümrük vergisiz ihraç edilebilmektedir.
3. **Bölgesel Serbest Ticaret:** Bosna-Hersek'in de dahil olduğu Güneydoğu Avrupa bölgesinde, ülkeler arasında serbest ticaret anlaşmaları imzalanmaktadır. Bölgenin yakında tek bir pazar haline gelmesi için çalışmalar, uluslararası kuruluşların da desteğiyle sürmektedir. Türkiye de Bosna-Hersek'e tek taraflı ticari taviz uygulamakta olup, bu ülke menşeli ürünler, kotalar dahilinde, gümrüksüz ihraç edilebilmektedir. Sözkonusu tek taraflı taviz uygulamasının serbest ticaret anlaşmalarıyla karşılıklı hale getirilmesi için çalışmalar devam etmekte olup, 2002 yılı 2. yarısından itibaren yürürlüğe girmesi hedeflenmektedir. Bosna-Hersek ile Hırvatistan arasında, 1 Ocak 2001 tarihinden itibaren geçerli olan serbest ticaret anlaşması ile Hırvatistan, Bosna-hersek menşeli tüm tarım, madencilik ve sanayi ürünlerine uyguladığı gümrük vergilerini bu tarihten itibaren sıfırlarken, Bosna-Hersek tarafı 3 yıllık bir geçiş süresi boyunca Hırvatistan mallarına kademeli gümrük indirimleri sağlayacak (2001 yılında % 30, 2002'de % 40 ve 2003'te % 60) ve 2004 yılı başından itibaren gümrük vergilerini sıfırlayacaktır. Benzeri bir anlaşma Slovenya ile de imzalanmış ve 2002 yılı başından itibaren uygulamaya girmiş olup, Yugoslavya ile de aynı mahiyette bir anlaşma (yürürlüğe giriş tarihi belli değil) parafe edilmiş bulunmaktadır.
4. **Nitelikli İşgücü:** Ülkedeki işgücünün eğitim seviyesi oldukça yüksektir. Buna karşılık, ücretler son derece makul ölçüdedir. Ortalama işçi ücretleri 150-250 Euro civarındadır.

YABANCI SERMAYE ŞİRKETLERİNE SAĞLANAN TEŞVİKLER

1. Vergi İndirimleri

İmalatçı firmalar ilk yıl kurumlar vergisinden tamamen muaf tutulmakta, ikinci yıl % 70, üçüncü yıl % 30 indirim yapılmaktadır. Devam eden yıllar için kurumlar vergisi oranı % 30'dur. Ticaret ve hizmet sektörlerinde faaliyet gösteren firmalara herhangi bir muafiyet tanınmamaktadır. Ülkede halen kurumlar vergisi oranı % 30'dur. KDV uygulaması olmamakla beraber, KDV'ye benzeyen ve sadece perakende satışlara uygulanan satış vergisi adı altında her hafta sonunda vergi dairesine yatırılma zorunluluğu olan ve oranı % 5 ile % 20 arasında değişen bir vergi uygulanmaktadır. Ayrıca her türlü alım satım işleminde % 10 oranında hizmet vergisi tahsil edilmektedir. Uygulanan çalışma yasasına

göre, sigorta primi işveren payı % 75'tir. Ancak ilk defa işe başlayanların ilk 1 yıllık primlerini devlet üstlenmektedir.

2. İthalatta Gümrük Muafiyeti

Üretime yönelik (hizmet sektörü dahil) faaliyet sürdürecek firmalar, yatırımda kullanacakları makine ve teknik donanımı gümrükten muaf ithal etme hakkına sahiptir. Ayrıca, ihraç edilecek ürünlerde kullanılmak kaydıyla yapılacak her türlü hammadde ithalatı gümrükten muaftır.

Bankacılık sistemi halen dünya standartlarının çok gerisinde ve mali açıdan oldukça zayıf konumdadır. Bu nedenle kayda değer büyüklüklerde kredi ve finansman imkanlarını ancak uluslararası finans kuruluşlarından (IFC, EBRD; EIB vs.) sağlamak mümkündür. Yerli bankalar ise ancak düşük miktarlarda tüketici kredisi verebilmektedir. Yabancı misyon ya da uluslararası kurumlar dışında, tüm kuruluş ve firmalar döviz transferi sırasında kaynak ya da fatura ibraz etmek zorundadır. Diğer taraftan firmalar arasındaki para transferlerinin ve benzeri ekonomik aktivitelerin ticari bankalar aracılığıyla yapılması zorunludur.

II. YATIRIM İMKANLARI

Bosna-hersek, Avrupa'nın en büyük hidroelektrik üretme kapasitesine sahip ülkelerinden biridir. Dağlık yapısı ve yıllık 110 mm3'ün üzerindeki yağış ortalaması, ülkede ç.ok sayıda hidroelektrik santrali yapımına imkan sağlamaktadır. Halen mevcut elektrik üretimi ülke ihtiyacını karşıladığı gibi komşu Hırvatistan ve Slovenya'ya da ihraç edilmektedir.

Ormancılık ve mobilya sektörü, savaştan sonra ayakta kalan nadir sektörlerden biridir. Bosna-Hersek, eski Yugoslavya'da en fazla ormanlık alana sahip olan, Hırvatistan ve Slovenya'nın toplam üretimi kadar kereste ve mobilya üretimi yapılabilen bir ülke konumundadır.

Ülke doğal kaynaklar açısından çok zengin değildir, ancak demir, kömür, boksit, civa, asbest, tuz ve magnezyum yataklarına sahiptir.

Dağlık ve ormanlık yapısı nedeniyle tarıma elverişli arazisi olmamakla birlikte Kuzeybatı bölgesindeki tarımsal potansiyel küçük yiyecek işleme endüstrisini destekleyebilecek boyuttadır. Yine hayvancılık ve et sektörü savaşta büyük darbe almış olmasına rağmen altyapı ve bilgi birikimi halen mevcuttur. Faal nüfusun % 15'inin istihdam edildiği tarım sektöründe Dünya bankası öncülüğünde verilen kredi ve hibelerle belli bir miktar üretim artışı

sağlanmış olup, mayınlama nedeniyle tarım ve orman arazilerinin tamamı henüz kullanılmamaktadır.

1984 Kış Olimpiyatlarına ev sahipliği yapan ülkenin doğal güzelliği ve kış sporlarına uygun iklimi turizm sektörü için umut vaat etmektedir.

2000 yılı içerisinde, ülkeye yabancı sermaye girişinde geçen yıla artış yaşanmakla birlikte, ülkenin potansiyeli ve komşu ülkelerle kıyaslandığında oldukça düşük kalmıştır. En önemli yabancı sermaye girişlerini üretim bandını genişleten Coca Cola firmasının 75 milyon DEM tutarındaki yatırımları, Kakanj'daki çimento fabrikasının % 51'lik bölümünü 55 milyon DEM karşılığında satın alan Alman Heidelberg firmasının transferleri ve Saraybosna'da alış-veriş merkezi açan Sloven Mercator firmasının 46 milyon Dem tutarındaki yatırımları oluşturmaktadır. Avusturya'nın Raiffeisen Bank ve Volksbank'ın sermaye olarak getirdiği sırasıyla 15 ve 10 milyon DEM ile Turkish Ziraat Bank ve Malezya'nın Int. Commerce Bank'ın sermaye artırımından gelen sırasıyla 15 ve 5.2 milyon DEM diğer önemli yabancı sermaye hareketleri arasındadır.

15. TÜRKİYE–BOSNA-HERSEK DIŞ TİCARETİ

Bosna-Hersek Devleti İstatistik Ajansından 2001 yılında temin edilen verilere göre bu ülkeye **2000 yılı ihracatımız 20 milyon, ithalatımız ise 19,2 milyon** ABD $ olarak görülürken, aynı kurumdan 2002 yılı Mart ayında alınan raporlarda **2000 yılı ihracatımız 30 milyon, ithalatımız ise 7 milyon** ABD $ olarak yer almaktadır. Bu çelişkinin sebebi ilgili kuruma sorulduğunda, gümrük idarelerinden gelen verilerin ayıklanması ve değişmesi gerekçesine sığınılmıştır. Bu olayın da gösterdiği gibi Bosna-Hersek İstatistik Ajansı verileri güvenilir olmaktan hayli uzak bir konumdadır.

Sözkonusu İstatistik Ajansı verilerine göre Bosna-Hersek'e 2001 yılı ihracatımız 26 milyon, bu ülkeden ithalatımız ise 5 milyon ABD $'ı olarak gerçekleşmiştir. İthalatımızdaki düşüş, başlıca ithalat kalemleri olan savunma sanayii ürünleri ve lokomotif alımındaki azalmadan kaynaklanmakta, diğer taraftan da Bosna-Hersek işadamlarının ülkemizce 30 Haziran 1999'dan beri tanınan tek taraflı tavizleri değerlendiremediğini göstermektedir. Bosna-Hersek ile olan dış ticaretimizin tamamına yakını, nüfusunun büyük kısmı Boşnaklardan oluşan BH Federasyonu ile yapılmakta, nüfusu büyük ölçüde Sırplardan oluşan Sırp Cumhuriyeti ile önemli bir ticaretimiz bulunmamaktadır.

Türkiye – Bosna-Hersek Dış Ticareti (milyon ABD $)

	1998	1999	*Değ. %*	2000	*Değ. %*	2001	*Değ. %*
İhracatımız	41,9	44,2	*5,5*	30	*-32,1*	26	*-13,3*
İthalatımız	4,8	15	*212,5*	7	*-53,3*	5	*-28,6*

2001 Yılı İhracatımız (Bin ABD $)

	Madde Adı	**Değeri**	***Oranı (%)***
1-	Mutfak Eşyaları	2.522	***9,67***
2-	Halı-kilim	1.615	***6,19***
3-	Fiber optik kablolar	1.664	***6,38***
4-	Konfeksiyon	1.539	***5,90***
5-	Ev tekstili	1.237	***4,74***
6-	Taze meyve-sebze	1.173	***4,50***
7-	Lokomotif	951	***3,65***
8-	Otomotiv yedek parçaları	929	***3,56***
9-	Sobalar	847	***3,25***
10-	Ayakkabılar	697	***2,67***
11-	Oyuncaklar	622	***2,38***
12-	Makineler	571	***2,19***
13-	Şekerlemeler	529	***2,03***
14-	İlaçlar-tıbbi malzemeler	471	***1,81***
15-	Şampuanlar	435	***1,67***
16-	Tekstil aksesuarları	429	***1,64***
17-	Plastik profiller	425	***1,63***
18-	Ev aletleri	423	***1,62***
19-	Pamuklu tekstil ürünleri	301	***1,15***
20-	Nylon-polyamid tekstil ürünleri	287	***1,10***
	Diğerleri	8.422	***32,28***
	T O P L A M	**26.089**	***100.0***

2001 Yılı İthalatımız (bin ABD $)

	Madde Adı	**Değeri**	***Oranı (%)***
1-	Ham deriler	1.772	***35,39***
2-	Askeri mühimmatlar	632	***12,62***
3-	Valfler	457	***9,13***
4-	Boru aksamı	411	***8,21***
5-	Fuel pompaları	391	***7,81***
6-	Kimyasallar	379	***7,57***
7-	Makine aksamı	233	***4,65***

8-	Elektrik malzemeleri	85	***1,70***
9-	Dönen taşıyıcılar aksamı	54	***1,08***
10-	Telekomünikasyon cihazları	33	***0,66***
	Diğerleri	560	***11,18***
	T O P L A M	**5.007**	***100.0***

Bosna-Hersek'in dış ticaretinde Türkiye ön sıralarda yer almamakta, 2001 yılı verilerine göre ithalatında % 0,8'lık payla 14. sırada, ihracatında ise % 0,5'lik payla 12. sırada bulunmaktadır. Ancak yüksek gümrük vergilerinden kaçmak amacıyla ihraç birim fiyatlarının gerçek değerinin altında gösterildiği ve ülkemizden bavul ticareti kapsamında da mal girişi olduğu dikkate alındığında fiili ihracatımızın daha yüksek oranlarda olduğu tahmin edilmektedir. Bosna-Hersek'in dış ticaretinde rakibimiz olan ülkeler gıda-tekstil sektöründe Hırvatistan ve Slovenya, makineve ev eşyalarında İtalya ve Almanya'dır.

İhracatımızın arzu edilen seviyelere ulaşamamasının başlıca nedenleri ve alınacak tedbirler şu şekilde sıralanabilir:

I- Eylül 1997 tarihinde yürürlüğe konulan ve tarım-temizlik ürünleri ithalatında kg bazında ilave vergiler getiren prelevman uygulaması genel ihracatımız önündeki en büyük engellerden biridir. Hırvatistan, Slovenya ve son olarak Yugoslavya ile imzalanan Serbest Ticaret Anlaşmalarıyla bu ülke ürünlerinden alınan vergilerden indirim yapılması, ülkemiz işadamlarının rekabet güçlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Son yıllarda ülkemiz dış ticaretindeki en büyük artışların serbest ticaret anlaşması yapılan ülkelerle gerçekleştiği dikkate alındığında, halen ülkemiz tarafından tek taraflı olarak Bosna-Hersek'e sağlanan ticari tavizler yerine bu ülke bir serbest ticaret alanı oluşturulmasının ihracatımıza büyük bir ivme kazandıracağı kesindir. Serbest Ticaret Anlaşması taslağı 15 Şubat 2002 tarihinde Bosna-Hersek makamlarına iletilmiş olup, 2002 yılı ikinci yarısında yürürlüğe sokulması hedeflenmektedir. Anlaşmanın yürürlüğe girmesi ile Türk menşeli sanayi ürünleri Bosna-Hersek pazarında % 10-15, tarım ürünleri ise % 30-50 civarında bir gümrük yükünden kurtulmuş olacaklar ve özellikle AB ülkelerine karşı büyük bir fiyat avantajı elde edebileceklerdir.

II- Savaştan sonraki ilk yıllarda halkın alım gücünün düşük olmasının da etkisiyle ülkemizden çoğunlukla düşük kaliteli ve ucuz ürünler Bosna-Hersek pazarına girmiş ve Türk malları hakkında olumsuz bir imaj oluşmuştur. Diğer taraftan henüz tek ve sağlam bir gümrük idaresi, tek bir ticaret alanı olmaması, yatırımcı ve işadamları için istikrarlı ve güvenli bir iş ortamı bulunmaması, bürokratik işlemlerin karışıklığı ve suiistimale açık olması nedeniyle ülkemiz işadamları isteksiz davranmakta, Bosna-Hersek'e olan ilgileri her geçen gün azalmaktadır.

Nitekim savaştan hemen sonraki yıllarda Ticaret Müşavirliğine gelerek bilgi alan Türk işadamı sayısı aylık 100 ve bu temaslar sonucunda kurulan firma sayısı 150 civarında iken, 1999 yılından itibaren bu ilgi çok belirgin bir şekilde azalmış, firma sayısı 20'ye, ziyaretçi sayısı ise ayda 2-3'e düşmüştür.

İş adamlarımızdaki bu genel ilgisizlik ve Türk malları hakkında olumsuz imajın bertaraf edilebilmesi, ihracatçı ve ithalatçıların yüz yüze görüşmelerinin sağlanması amacı ile, başkent Saraybosna'da bir "Türk İhraç Ürünleri Fuarı" açılması son derece faydalı olacaktır. Ancak, Ticaret Müşavirliğinin bu yöndeki teşebbüsleri, yeterli sayıda Türk firmasının ilgi göstermemesi nedeniyle akim kalmış ve ileri tarihlere ertelenmiştir. Türk İhraç Ürünleri Fuarı düzenleninceye kadar geçecek sürede firmalarımızın Bosna-Hersek'te düzenlenen önemli fuarlara milli organizasyonlarla katılmalarının sağlanması da, bu ülkeyle olan dış ticaret hacminin artırılmasında ciddi bir fonksiyon ifa edecektir.

III- Bosna-Hersek bankalarının diğer ülkeler ve Türkiye nezdinde kredibilitesinin olmaması ihracatçılarımızın akreditif talebini çoğu zaman imkansız kılmakta, güvene dayalı olarak yapılan alış verişlerde ise problemler çıkabilmektedir. Bankacılık sisteminin zayıf ve bozuk yapısı ülkedeki tüm ekonomik faaliyetler için büyük bir handikap teşkil etmekte, faaliyetleri için finansman arayışı içerisinde bulunan ithalatçı ve işadamları, finansman konusunda daha cazip ve esnek olan ülkelerle çalışmayı tercih etmektedirler. İhracatçılarımız özellikle vadeli ödeme ve ihracat finansmanı konusunda İtalya, Almanya gibi ülke işadamlarıyla rekabette zorlanmaktadırlar. Bu nedenle, ülkemiz tarafından taahhüt edildiği halde Bosna-Hersek makamlarının gerekli garantiyi verememesi nedeniyle 1996 yılından beri hayata geçirilemeyen Eximbank kredilerine, bu ülkenin içinde bulunduğu şartlar dikkate alınarak daha esnek bir yaklaşımla bir an önce işlerlik kazandırılmalı ve ağırlıklı olarak Bosna-Hersek'e yapılacak ihracatların finansmanında kullanılmalıdır.

IV- Aynı dili konuşan ve daha önce aynı ülke sınırları içerisinde olmaları nedeniyle aralarında ticari bağlar bulunan komşu Hırvatistan, Slovenya ve Yugoslavya diğer ülkelere göre daha avantajlı bir konuma sahip olmakta, özellikle BiH'de yaşayan Hırvatlar Hırvatistan'la, Sırplar ise Yugoslavya ile iş yapmayı tercih etmektedir. Gümrük sisteminin suistimallere açık olduğu ve yerli ithalatçıların genelde kayıt dışı ticaret yapmayı tercih ettiği göz önüne alınırsa, özellikle bu pazarı yeterince tanımayan küçük ölçekli firmalarımızın, ülke çapında dağıtım kanallarına sahip güvenilir firmalarla işbirliğine gitmeleri önem kazanmaktadır.

V- Gerek ülke nüfusunun azlığı, halkın gelir seviyesinin düşüklüğü ve ekonomik istikrarsızlıklar gerekse iki ülke arasında başta çifte vergilendirmenin önlenmesi

ve sosyal güvenlik anlaşmaları olmak üzere ticari hayata ilişkin temel altyapının henüz kurulamaması nedeniyle büyük firmalarımız Bosna-Hersek pazarıyla ilgilenmemekte, ofis-şube açmak veya ülkede düzenlenen uluslararası ticaret fuarlarına katılmak gibi ticari aktiviteler içerisine girmemektedirler. Çifte vergilendirmenin önlenmesi ve sosyal güvenlik anlaşma taslakları 1998 yılı başında ülkemiz tarafından hazırlanarak Bosna-Hersek makamlarına iletilmiş ancak ikiye bölünmüş durumdaki ülkenin kendi içerisinde birlik sağlayamaması ve mevzuat uyumuna gidememesi nedeniyle, Büyükelçiliğimizin yoğun girişimlerine rağmen karşı tarafdan hiçbir cevap alınamamıştır. Ülkede yeni hükümetin kurulmasıyla birlikte bu konunun öncelikli olarak gündeme getirilmesi ve anlaşmaların bir an önce hayata geçirilerek hukuki altyapıların oluşturulması hedeflenmektedir.

VI- 2001 yılı boyunca $/DEM paritesinin $ lehine yüksek kalması, milli parası (KM) Alman Markına endeksli olan Bosna-Hersek'e ihracatımızı doğrudan etkilemiş ve milli paraları DEM karşısında reel olarak değer kaybeden Hırvatistan, Slovenya karşısında rekabet gücümüzü önemli ölçüde azaltmıştır.

Diğer taraftan, ülkemizin gıda, otomotiv yedek parça ve ağaç işleme-inşaat sanayileri ürünleri ihracatını önemli ölçüde artırması mümkün görülmektedir. Şöyleki;

I- Özellikle ton balığı, salça gibi hazır gıdalar ve konserveler, yemeklik yağlar (ayçiçek, zeytinyağı) her türlü taze sebze-meyve ve kuruyemiş ürünlerinde ülkemiz gerek kalite gerekse fiyat açısından rakip ülkelerle boy ölçüşebilir durumda olup damak tadı ve yemek kültürü açısından ise daha avantajlı bir konumdadır. Burada ihracatçılarımıza düşen husus, ithalatçılarla birebir görüşmeler yaparak istikrar, kalite ve teslimat konularında ikna etmeleridir.

II- Bosna Hersek'te otomobil üretimi olmadığından 7 yaşına kadar kullanılmış araç ithaline izin verilmektedir. Ülke 1000 kişiye düşen araç sayısı bakımından (1000 kişiye 250 otomobil) Avrupa ülkeleri düzeyinde olup mevcut araç parkının büyük kısmı kullanılmış ve yaşlı araçlardan oluşmakta, dolayısıyla önemli miktarlarda yedek parça ihtiyacı sözkonusu olmaktadır. Binek otomobillerinin % 75'ini VW marka araçlar oluşturmakta, bunu Opel ve Skoda grubu izlemektedir. Ülkemiz firmalarının bu ürünlerde de rekabet şansı bulunmaktadır ancak Bosna Hersek'te yedek parça ithalatı büyük ölçüde Hırvat işadamlarının kontrolünde olup mallar genelde illegal yollarla ülkeye sokulmaktadır. Ülkede büyük ölçekli dağıtım firmaları bulunmamakta, pazardan pay kapabilmek için firmalarımızın burada bir depo açarak ürünlerini sergilemeleri ve vadeli ödeme olanağı sunabilmeleri tavsiye edilmektedir. Bu şekilde az miktarlarda mal talep eden çok sayıda tüketiciye ulaşmaları mümkün olabilecektir.

III- Bosna-Hersek'in şehirler ve ülkeler arası ulaşımı, demiryolu ağının yetersiz olması nedeniyle, büyük oranda karayoluyla ve otobüs taşımacılığıyla yapılmakta, mevcut otobüs parkı ise son derece eski ve konforsuz araçlardan oluşmakta ve yenilenmeleri kaçınılmaz görünmektedir. Halen seyahat ve toplu taşıma acentalarının büyük kısmı devlete veya belediyelere ait olmakla birlikte sektörde özelleştirme çalışmaları hızla devam etmekte, yakın bir gelecekte özel sektörün ağırlığının artması ve otobüs parkının modernize edilmesi beklenmektedir. Bu çerçevede değerlendirildiğinde, uygun finansman ve ödeme kolaylıkları sunmak şartıyla yolcu otobüsleri ve midibüsler için Bosna-Hersek'te önemli bir pazar bulunabilecektir.

IV- Bosna Hersek'li işadamları kendi işlerini kurma ve savaş sırasında tahrip edilmiş tesisleri yeniden faaliyete geçirme hususunda çok istekli olup özellikle ağaç işleme ve inşaat sektörleri için yatırım malı (makine, alet) talebinde bulunmaktadırlar. Ülkenin yarıdan fazlası ormanlarla kaplı olup çok sayıda ağaç işleme tesisi bulunmaktadır. Bu tesislerin makine parkının yenilenmesinde Türk firmalarının önemli bir pay almaları mümkün görülmektedir.

V- Boşnak firmaları savaş öncesinden beri inşaat sektöründe iyi bir üne sahip olup Ortadoğu ve K. Afrika ülkelerinde de faaliyet göstermektedirler. Ülkenin yeniden imarı istenen seviyede gerçekleşmese de inşaat ürünlerine yönelik önemli bir talep sözkonusudur. Ancak ülkedeki inşaat-taahhüt ihalelerinde genellikle Bosna firmaları tercih edildiğinden Türk firmalarının doğrudan ihaleye girmek yerine ihaleyi alan firmalara inşaat makineleri ve malzemeleri satışı konusunda teklifte bulunmaları daha gerçekçi görünmektedir.

16-ANLAŞMALAR

Türkiye ile Bosna-Hersek Arasındaki Anlaşmalar

1. Dostluk ve İşbirliği Anlaşması
2. Kültür Alanında İşbirliği Protokolü
3. Sağlık Alanında İşbirliği Anlaşması
4. Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması
5. Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması
6. Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması
7. Enerji Konularında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptı
8-İstatistik Alanında Bosna-Hersek'e Yönelik Teknik Yardım Programı Protokolü

İmzalanması Öngörülen Anlaşmalar

1. Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması
2. Sosyal Güvenlik Anlaşması
3. Serbest Ticaret Anlaşması

17-EXİMBANK KREDİLERİ VE UYGULAMA PROSEDÜR

Bosna-Hersek bankalarının diğer ülkeler ve Türkiye nezdinde kredibilitesinin olmaması ihracatçılarımızın akreditif talebini çoğu zaman imkansız kılmakta, güvene dayalı olarak yapılan alış verişlerde ise problemler çıkabilmektedir. Bankacılık sisteminin zayıf ve bozuk yapısı ülkedeki tüm ekonomik faaliyetler için büyük bir handikap teşkil etmekte, faaliyetleri için finansman arayışı içerisinde bulunan ithalatçı ve işadamları, finansman konusunda daha cazip ve esnek olan ülkelerle çalışmayı tercih etmektedirler. İhracatçılarımız özellikle vadeli ödeme ve ihracat finansmanı konusunda İtalya, Almanya gibi ülke işadamlarıyla rekabette zorlanmaktadırlar. Bu nedenle, ülkemiz tarafından taahhüt edildiği halde Bosna-Hersek makamlarının gerekli garantiyi verememesi nedeniyle 1996 yılından beri hayata geçirilemeyen Eximbank kredilerine, bu ülkenin içinde bulunduğu şartlar dikkate alınarak daha esnek bir yaklaşımla bir an önce işlerlik kazandırılmalı ve ağırlıklı olarak Bosna-Hersek'e yapılacak ihracatların finansmanında kullanılmalıdır.

18-PRATİK BİLGİLER :

Vize

Türk vatandaşlarına vize uygulanmamaktadır. Ülkeye girişte aşı zorunluluğu yoktur.

Vize fiyatları:

Bir giriş-çıkış veya transit vize	31,00 EUR
90 güne kadar giriş-çıkışlar veya transit vize	57,00 EUR
90 günden fazla g giriş-çıkışlar veya transit vize	72,00 EUR

BOSNA-HERSEK E VİZE GEREKMEYEN ÜLKE LİSTESİ

Avustralya	Yunanistan	Kuveyt	Norveç	Yugoslavya

Avusturya	Hırvatistan	Lihtenstayn	Yeni Zelanda	İspanya
Andora	İzlanda	Luksemburg	Portekiz	İsviçre
Belçika	İrlanda	Makedonya	Rusya	İsveç
Brunei	İtalya	Malezya	ABD	Türkiye
Danimarka	Japonya	Malta	San Marino	Vatikan
Finlandiya	Kanada	Monako	Slovenya	İngiltere
Fransa	Katar	Hollanda	Almanya	

Diplomatik pasaport: Polonya, Ukrayna, Güney Kore ve Singapur.
Diplomatik ve hususi pasaport: Iran, Çin, Pakistan, Romanya, Bahreyn, Mısır, Ürdün, Umman, Suudi Arabistan, Tunus, Birleşik Arap Emirliği.
Normal İş pasaportları: Çin.

Ulaşım

Nisan 1992' de başlayıp, 1995 yılı sonuna kadar devam eden 3.5 yıllık savaş boyunca ülkedeki karayolları ve demiryollarının büyük kısmı kullanılamaz hale gelmiştir. Bosna Hersek ile Hırvatistan arasındaki köprülerin tamamı,ülke içindeki köprülerin yarıdan fazlası yıkılmıştır.Ancak gecen zaman içinde karayolları. Demiryolları ve köprülerin tamirleri yapılarak ulaşım rahatlamıştır. Karayolu ile taşımacılık hem maliyet hem de ulaşım açısından zor olmaktadır. En iyi ve ucuz ulaşımın Denizyoludur. Ancak, Bosna Hersek'in Limanının olmaması nedeniyle Deniz ulaşımının Hırvatistan limanlarından yapılması gerekmektedir. Türkiye ile şu andaki İthalat ve İhracatın istenilen düzeyde olmaması nedeniyle nakliye maliyetleri fazla olmaktadır.

Gümrük Kontrolü

Türk vatandaşlarına vize uygulanmamaktadır.

Konaklama

Saraybosna'da bir adet dört yıldızlı ve çok sayıda iki veya üç yıldızlı otel bulunmaktadır. Bu otellerde gecelik 80-190 KM arasında konaklamak mümkündür. Diğer şehirlerde de daha mütevazı olmakla birlikte, konaklanabilecek oteller mevcut olup gecelik fiyatları 60-100 KM arasındadır. Pansiyonların gecelik ücretleri 20-35 KM arasında değişmektedir.

Otel telefon numaraları:

Holiday Inn (****)	: (+387 33) 288 060
Otel Bosna (***)	: (+387 33) 471 251
Otel Grand (***)	: (+387 33) 205 444
Otel Europa (***)	: (+387 33) 232 855
Otel Saray (***)	: (+387 33) 447 703
Otel Dardanija (***)	: (+387 33) 213 613
Otel Cobanija	: (+387 33) 441 749
Marsal Otel (Igman Dağı)	: (+387 33) 279 100
Kristal Otel (Jahorina Dağı)	: (+387 57) 270 430
Bristol Otel (Mostar) (***)	: (+387 36) 500 100

Lokantalar :

Sebze-meyve, et ve et mamülleri Türkiye'den pahalı da olsa bol miktarda bulunmaktadır. B-H'te baklagiller, bulgur ve bazı baharatlar hariç tüm yiyecek maddeleri temin edilebilmektedir.

Türk mutfağından aşina olunan yiyecekler, özellikle İnegöl köftesine benzeyen "çevapi" ile "Boşnak böreği" hemen her yerde bulunmaktadır. Başçarşı'daki kebap lokantaları ve börekçiler (Galatasaray, Zeljo, Hodzic, Bosna Börekçisi) tercih edilebilir. Boşnak mutfağının diğer yemeklerini (begova çorba, bosanska tava, sarma, sogan dolma, paprika dolma cüveç; tatlı olarak tufahiye ve baklava) ise tüm restoranlarda bulmak mümkündür. Batı mutfağına özgü yemekler yapan restoranlar (La Famigilia, Capri, New Concept, Lovac) savaş sonrası ülkeye gelen yabancıların sayısının artmasından dolayı yaygınlaşmaktadır. Adriyatik kıyılarına yakın olmasına rağmen deniz mahsülleri lokantaları (Gusar, Dubrovnik, Blue Castle) çok yaygın değildir.

İş Saatleri

- Resmi	8 - 16^{h}
daireler	8 - 16^{h}

- Firmalar	8 - 20^h (22^h)
- Ticaret	8 - 16^h (20^h)
- Postahane	8 - 19^h
- Banka	

Resmi Tatil Günleri

1-2 Ocak : Yeni yıl tatili
1 Mart : Bağımsızlık Günü
1-2 Mayıs : İşçi Bayramı
25 Kasım : Devlet günü
Dini bayramların ilk günü
Cumartesi –Pazar günleri

Ulaşım Bilgileri :

Havayolu: THY'nin Pazartesi-Çarşamba-Cuma günleri, Air Bosna'nın da Salı-Perşembe-Pazar günleri İstanbul'dan Saraybosna'ya karşılıklı seferi bulunmaktadır.

Karayolu: Ülke içindeki karayolu trafiği yoğun, karayolları genellikle bakımsızdır. 1.000 kişiye düşen binek otomobili sayısı 350 civarındadır. Ancak birçok anayolda trafik işaretleri dahi bulunmamaktadır. Süper benzinin litre fiyatı 1.50 KM, motorin 1.30 KM seviyesindedir.

Saraybosna içinde ulaşım: Genelde trafik kurallarına riayet edilmektedir ve fazla bir yoğunluk yoktur ancak park yeri bulmakta zorluk yaşanabilmektedir. Şehir merkezindeki park yerleri genelde ücretlidir. (1 saati 2 KM)

Taksilerde taksimetre mevcuttur ve sürücüler genelde taksimetre uygulamasına riayet ederler. Taksimetre gündüz 2 KM, gece 2,30 KM'den açılmakta ve kilometre başına gündüz 1 KM, gece 1,30 KM yazmaktadır. Ayrıca düzenli tramvay, troleybüs ve otobüs seferleri de mevcuttur ve bilet fiyatı gişelerde 1,20 KM, otobüste alınırsa 1,50 KM'dir.

İletişim Bilgileri

Bosna-Hersek telefon şebekesinin modernizasyon ihtiyacı bulunmakla beraber uluslararası otomatik telefon görüşme olanağı mevcuttur. Ülkenin uluslararası telefon kodu + 387'dir. Bosna-Hersek'ten Türkiye ile bir dakikalık

telefon görüşmesinin ücreti yaklaşık 2,63 KM'dir. Şehir içindeki telefon kabinlerinden de uluslararası görüşme yapma imkanı bulunmaktadır. GSM-BiH şebekesinin Turkcell ve Telsim ile roaming anlaşması bulunmakla birlikte, şebekeye bağlanmakta zaman zaman sıkıntı yaşanmaktadır. Mektup ve koliler Türkiye'den B-H'e ortalama bir haftada ulaşmaktadır.

Önemli şehirlerin telefon kodları aşağıdadır: (Ülke içi aramalarda şehir kodlarının başına 0-sıfır rakamı eklenmelidir)

Saraybosna : 33
Banja Luka : 51
Mostar : 36
Zenica : 32
Tuzla : 35
Bihac : 37